

Василь БОЄЧКО,
ветеран дипломатичної служби

ВІД НАУКОВОЇ РОБОТИ ДО ПРАКТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Анотація. У статті йдеться про українсько-румунські відносини у контексті життєвої долі В. Боечка, який з 24 років дипломатичної служби майже 14 відпрацював на посаді радника з політичних питань Посольства України в Румунії (1994–1999 рр.), а потім двічі на посаді Генерального консула України в румунському місті Сучаві в 2001–2005 рр. та в 2010–2014 рр. Автор зазначає, що йому випала честь відкривати цю українську консульську установу в Румунії у 2001 році і, на жаль, її закрити у 2014 році.

Ключові слова: Посольство Румунії, генеральне консульство, спогади, біографія, дипломатична служба України.

Українсько-румунські відносини стали однією з головних тем мого професійного життя. Спочатку як історика за часів існування ще Радянського Союзу, а згодом як дипломата незалежної України. З 24 років дипломатичної служби майже 14 я відпрацював на посаді радника з політичних питань Посольства України в Румунії (1994–1999), а потім двічі на посаді Генерального консула України в румунському місті Сучаві: у 2001–2005 та в 2010–2014 роках. Мені випала честь відкривати цю українську консульську установу в Румунії у 2001 році і, на жаль, її закрити у 2014-му! Ось таке вийшло поєднання приємного з дещо сумним.

Дозволю собі подати кілька вступних нотаток до моєї професійної біографії. Після закінчення у 1979 році історико-педагогічного факультету Київського державного педагогічного інституту ім. О.М. Горького (нині це Київський національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова) кілька років працював учителем історії та заступником директора СШ № 76 у Києві, а у 1984 році вступив до аспірантури Інституту історії АН УРСР, де 1988 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Спільна боротьба українського і молдавського народів проти зовнішньої і вну-



*Із Президентом Польщі Олександром Квасневським під час його візиту до Румунії, 1997
With the President of Poland Aleksander Kwaśniewski during his visit to Romania, 1997*

трішньої контрреволюції (1917–1919 рр.)». Звісно, що проблематика радянсько-румунських відносин у цьому дослідженні висвітлювалася з тогочасної ідеологічної позиції. Однак, працюючи в архівах Києва, Москви, Одеси, Чернівців і Кишинєва, я зібрав немало документальних матеріалів, які не могли тоді потрапити в дисертаційне дослідження. Чимало тодішніх істориків паралельно з «потрібними» фактами, крадькома фіксували і цікаві їм фактичні матеріали, розуміючи, що вони, можливо, ніколи не будуть використані в історичних публікаціях, а інколи могли б і зашкодити їхній подальшій науковій кар'єрі. Саме тоді я зібрав чимало матеріалів про зовнішньополітичні відносини між Українською Народною Республікою (УНР) і Молдавською Народною Республікою (МНР) та королівською Румунією, взаємини між Центральною Радою і молдовським «Сфатул Церій» та розпочав вивчати румунську мову. І це згодом вплинуло на мою подальшу професійну долю.

У 1992 році Росія спровокувала «придністровську кризу», а згодом перетворила її у військовий конфлікт з Молдовою, яку активно підтримала Румунія. Переконалий, що саме тоді Росія відпрацьовувала стратегію і тактику ведення локальних війн, або сучасною мовою – гібридних, закамфльованих під військово-громадянські конфлікти на територіях «непокірних» новоутворених незалежних держав після розпаду СРСР. Тоді в

МЗС України вживали заходів для залучення до дипломатичної служби відповідних фахівців та створення в міністерстві нових структурних підрозділів. І я також потрапив у поле зору тодішнього керівництва МЗС. Це сталося завдяки тому, що на офіційне прохання Міністерства до Інституту історії НАН України за дорученням його керівництва я підготував кілька довідок щодо «історичних коренів придністровської кризи».

Спочатку мені запропонували посаду першого секретаря у новостворюваному Відділі країн СНД. Та за час моєї підготовки до переходу на роботу в МЗС надійшла нова пропозиція щодо призначення мене першим секретарем новоствореного Відділу політичного аналізу і планування. Тодішній його керівник Володимир Фуркало, який у 1994 році очолив Управління зовнішньої політики Адміністрації новообраного Президента України Леоніда Кучми, під час співбесіди зі мною сказав: «Знаєш, чому ми тебе перехопили у наших колег, – а тому, що у тебе аналітична клепочка працює». Такі фрази запам'ятовуються на все життя. Посада першого секретаря є досить високою і тоді мені у Відділі кадрів МЗС сказали, що за радянських часів з такої посади дипломати виходили і на пенсію.

Згодом відбулася співбесіда і з тодішнім заступником Міністра закордонних справ України, ініціатором створення згаданого Відділу політичного аналізу і планування, пізніше двічі Міністром закордонних справ України, Борисом Івановичем Тарасюком. Отак з 1 грудня 1992 року я став дипломатом. Чи вагався щодо переходу на цю досить відповідальну державну роботу? Дуже! Розумів, що нове професійне поле діяльності буде непростим, але водночас доволі почесним і престижним. Переживав, що не мав фахової освіти, до того ж потрібно було серйозно підтягувати знання іноземних мов тощо. І коли повідомив завідувачу відділу, в якому я працював старшим науковим співробітником в Інституті історії НАН України, що таки вирішив перейти на роботу до МЗС, він мені сказав: «Добра від добра не шукають. Знаю, що зарплата у Вас там буде удвічі менша. В Інституті Ви уже сформований науковець, а як складеться в МЗС, то поставте перед собою купу знаків запитань». Я відповів на це: «Якщо мені таке запропонували, то це означає, що там я їм потрібен».

Перші півроку було надзвичайно складно і нелегко. Справді, специфіка роботи в міністерстві закордонних справ суттєво відрізнялася від праці у науковому закладі. Інколи навіть подумував, а чи не повернутися до Інституту. Але за півроку я таки пройшов «курс молодого дипломата», а через рік був переведений вже на посаду радника. У 1993–1994 рр. в міністерстві відбувалася структурна розбудова та розширення кадрового складу і тоді мене було призначено спочатку завідувачем Відділу аналізу проблем СНД, а потім заввідділу політичного планування Управління політичного аналізу і планування. З приємністю згадую роботу в цьому



Під час вручення Вірчих грамот новопризначеним Послом України в Румунії Ігорем Харченком Президенту Румунії Емілу Константінеску, 1997

At the presentation of credentials to Emil Constantinescu, President of Romania, by Ihor Kharchenko, the newly appointed Ambassador of Ukraine to Romania, 1997

управлінні уже під керівництвом відомого українського дипломата Ігоря Юрійовича Харченка, нині Надзвичайного і Повноважного Посла України в Японії.

На моє переконання, саме у 90-х роках, коли відбувалося становлення дипломатичної служби вже незалежної України, відчувалося особливе піднесення щодо особистої причетності до цього історичного процесу. Як мені говорили старші колеги, що працювали ще в МЗС УРСР, «плюралізму і демократії стало стільки, що аж зашкалює». Мабуть, це і допомогло мені, що я таки залишився на дипслужбі, адже у мене не було «гарту радянського чиновника». Дипломати цього управління тоді працювали над виробленням засад зовнішньої політики України на різних її напрямках, вирішенням проблем мінімальної участі України в діяльності в рамках СНД. І.Ю. Харченко особисто доклад багато зусиль для підготовки тексту Хартії Україна–НАТО. Його справедливо називали одним з авторів цього важливого для України безпекового міжнародного документа. Тоді я подружився також з моїми колегами Олександром Цветковим і Георгієм Назаровим, які прийшли на дипломатичну службу також у 1992 році. Пригадується, як ми залишалися тоді в МЗС допізна і в дискусіях, інколи досить гострих, обговорювали та

формулювали наші пропозиції до важливих документів зовнішньої політики України. Цей початковий період моєї дипломатичної роботи справді виявився дуже креативним. Мабуть, найуспішнішим.

У середині 1994 року у зв'язку з тим, що в нашому Управлінні я займався проблематикою українсько-російських відносин, перший Посол України в Російській Федерації Володимир Петрович Крижанівський запропонував керівництву МЗС призначити мене радником очолюваного ним посольства. Тодішній міністр закордонних справ України Анатолій Максимович Зленко прийняв попереднє позитивне рішення. Однак у зв'язку з виникненням певного загострення у відносинах між Україною та Румунією, зокрема «придністровською кризою», мене терміново було призначено радником нашого посольства в Бухаресті. Таким чином, через півтора року праці в МЗС я у липні 1994 року відбув у довгострокове закордонне відрядження до Румунії. В цій країні мені випало попрацювати більше п'яти років під керівництвом спочатку першого Посла України Леонтія Івановича Сандуляка, потім Послів Олександра Олександровича Чалого та згаданого вже Ігоря Юрійовича Харченка. Це був дуже непростий період у становленні українсько-румунських відносин. Саме тоді відбувався архіскладний переговорний процес щодо підготовки міждержавного базового політичного договору, тривали гострі політичні двосторонні дискусії щодо забезпечення прав національних меншин. Хотів би відразу зазначити, що румунська дипломатія традиційно завжди була доволі сильною, чимало дипломатів, навіть за часів правління Н. Чаушеску, отримували додаткову освіту в європейських дипломатичних навчальних закладах. Тому молодій українській дипломатії доводилося мати справу з досить «маститими» румунськими колегами. Особливо запам'ятався мені своєю високою професійністю директор договірно-правового департаменту МЗС Румунії Думітру Чаушу (пізніше державний секретар МЗС Румунії і Посол у Франції), який був одним з головних перемовників щодо базового політичного договору між Румунією та Україною. Тоді досить часто змінювалися керівники нашої делегації на переговорах, тому фактично головним українським перемовником був Посол О.О. Чалий. Саме завдяки його енергійності відбувалося конкретне просування у нелегкому переговорному процесі. Тодішнє політичне керівництво України поставило перед нашим МЗС складне завдання: завершити підготовку та укладення базових політичних договорів з усіма сусідніми країнами. Конкретні деталі цього завдання були відомі лише на високому дипломатичному рівні. Вище керівництво України вірило, що підписання та ратифікація базових політичних договорів із сусідніми країнами буде надійною гарантією територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів нашої держави. Я і тоді відчував, що наших головних перемовників

«підштовхували», щоб прискорити переговорний процес. Для румунської сторони таке прискорення було вкрай необхідне щодо виконання головної вимоги – вирішення прикордонних проблем з усіма сусідніми країнами для вступу Румунії до НАТО. На мою думку, нам не слід було поспішати і пильнувати свої інтереси, ретельніше відпрацьовувати проект базового політичного договору і додаткової угоди до нього, яка передбачала, що у разі невирішення у двосторонньому форматі розподілу газоносного континентального шельфу на Чорному морі сторони звернуться до Міжнародного суду в Гаазі. У результаті за рішенням цього міжнародного арбітражу Україна згодом втратила частину згаданого шельфу. Я вважаю, що потрібно було домовлятися у двосторонньому форматі, адже час нас «не підганяв». Це моя особиста думка і це вже історія. Перекоаний, що коли будуть відкриті відповідні архіви для наукових досліджень, історики матимуть змогу здійснити більш глибокий аналіз цієї проблематики.

У посольстві я відповідав за питання забезпечення прав національних меншин, зокрема за співпрацю з місцевою українською громадою, тобто з автохтонними українцями, які споконвіку проживали на землях, які нині є територією Румунії. Ця проблематика взаємин між Україною і Румунією потребує окремих спогадів, адже вона є і досить складною, і водночас дуже цікавою. Хочу зазначити, що Румунія, незалежно від зміни політичної влади, завжди вважала і продовжує вважати захист румунів за кордоном своїм найважливішим національним інтересом. Для його реалізації у складі румунського уряду або у складі МЗС Румунії діяли й діють потужні структурні підрозділи, які реалізують таку державну політику країни у цьому напрямі. У державному бюджеті закладено щорічне забезпечення для цього. Ми, на жаль, навіть за часів Президента України Віктора Ющенка, який надавав цьому напрямку нашої зовнішньої політики важливого значення, так і не вибудували тривалої стратегії співпраці із закордонними українцями, яка б не залежала від зміни політичної влади в нашій країні. Це, відверто кажучи, наша біда.

Однак саме у 90-ті, точніше у 1997 році, Україні разом з українцями Румунії вдалося домогтися від румунської влади відновлення функціонування українського ліцею у м. Сигеті Мармаціей, який отримав назву імені Тараса Шевченка. Він залишається єдиним середнім навчальним закладом у Румунії, де низку предметів викладають українською мовою. З приємністю згадую співпрацю щодо відновлення цього ліцею з головою Демократичного союзу українців Румунії Федором Поповичем, першим його директором, який доклав неабияких зусиль для відновлення цього навчального закладу. Добре слово хочу сказати і про тодішнього нашого Посла в Румунії Олександра Чалого, який також доклав до цього чимало конкретних зусиль. До речі, в Україні є понад 70 державних середніх на-



Відкриття пам'ятника-погруддя Тарасові Шевченку в м. Бухаресті, 1997
Unveiling of the bust-monument of Taras Shevchenko in Bucharest, 1997

вчальних закладів з румунською мовою викладання. Станом на сьогодні в Румунії офіційно проживає 51 тисяча українців, а в Україні понад 150 тисяч румунів. Тому дисбаланс – очевидний. Румунська сторона пояснює це «небажанням самих українців» та відсутністю з їхнього боку офіційних звернень щодо відновлення діяльності хоча б тих українських навчальних закладів, які функціонували у 60-х роках минулого сторіччя у містах Сучава та Тульча, що передбачено чинним румунським законодавством. У цьому контексті наведу красномовний приклад. Думаю, що додаткові пояснення читачеві не потрібні. У церемонії офіційного відкриття згаданого українського ліцею взяв участь Президент Румунії Еміл Константінеску, а українська сторона була представлена Міністром у справах національностей і міграції Володимиром Євтухом. Наполягання українських дипломатів щодо доцільності участі у цьому заході Президента України Леоніда Кучми не мали успіху, а точніше – були проігноровані.

За період моєї роботи у нашому посольстві в Румунії маленькою моєю гордістю стало те, що я був безпосередньо причетний до відновлення пам'ятника Тарасові Шевченку в Бухаресті, який знищили румунські вандали, здається, у 1990 році. Після тривалих офіційних переговорів з румунською стороною пам'ятник-погруддя Тарасу Шевченку було відновлено у 1998 році. Подарував його місцевій українській громаді молодий

талановитий скульптор з Чернігова Геннадій Єршов, який має родові польське коріння. Він зараз є польським скульптором, проживає у Гданську. Тоді мені також вдалося знайти спонсора для виготовлення погруддя поета на Київському державному художньому комбінаті – це був кримський татарин з Одеси Тимур Султанов. Саме завдяки цим людям місцеві українці можуть ідентифікувати себе з генієм українського народу Тарасом Шевченком. У Румунії це дуже важливо, адже їхнім національним, не побоюся цього слова, ідолом є поет Міхай Емінеску, якого в цій країні вшановують набагато потужніше на державному та громадському рівнях, ніж ми нашого Кобзаря в Україні. Для цього варто лише переглянути румунські телеканали під час святкування дня народження Міхая Емінеску. І тоді, порівнюючи, зрозуміємо, в чому суть і різниця української та румунської національної єдності. У них немає східних чи західних румунів, вони навіть офіційно використовують термін «румуні звідусіль». Це ми тільки зараз намагаємося пропагувати в українському середовищі термін «світове українство».

Після повернення у листопаді 1999 року із закордонного відрядження мене було призначено заступником керівника Секретаріату Міністра закордонних справ України Б.І. Тарасюка, якому я дуже вдячний за «науку перевтілення» історика у професійного дипломата. На згаданій посаді попрацював майже рік. За час роботи у Секретаріаті Міністра набув нових знань і навичок щодо «тонкощів» і специфіки дипломатичної служби, що мені знадобилося у моїй подальшій роботі. Секретаріат Міністра – дуже специфічний структурний підрозділ. Як я пізніше зрозумів, що окрім професіоналізму неабияку роль відіграє особиста довіра Міністра кожному його співробітникові. І, напевне, останнє є головнішим. З-поміж моїх функціональних обов'язків найважливішими були підготовка матеріалів для Міністра до засідань Колегії МЗС та контроль за виконанням його особистих доручень. Шкода, що такий короткий термін мені довелося пропрацювати з цим високопрофесійним українським дипломатом. Напередодні звільнення з посади Міністра Борис Іванович у серпні 2000 року призначив мене заступником начальника Третього територіального управління МЗС України, яким тоді керував відомий український дипломат Юрій Вадимович Богаєвський. Як кажуть, мені знову пощастило. Тоді Борис Іванович мені сказав, що у «Юрія Богаєвського є чому повчитися, він дипломат з великим досвідом і дуже прискіпливий у роботі». У своїй подальшій дипломатичній службі неодноразово доводилося згадувати і використовувати практичні поради Юрія Вадимовича, зокрема щодо уважного аналізу тодішньої специфіки українсько-румунських відносин.

Трохи більше року пропрацював у зазначеному структурному підрозділі й у грудні 2001-го був призначений Генеральним консулом України в



*Юрій Богаєвський, начальник Управління країн Європи та Америки, зі своїми співробітниками, 2001 р.
Yurii Bohaievskiy, Chief of the Department of European Countries and America, with his staff, 2001*

м. Сучаві. Тоді в Україні вже функціонували дві румунські консульські установи – в Чернівцях і Одесі. У цьому контексті доречно зазначити, що між Україною та Румунією вже діяв безвізовий режим, тож головним завданням діяльності двох румунських генеральних консульств, на моє переконання, було надання всебічної підтримки представникам румунської меншини в Україні. Тому для того, аби хоча б частково збалансувати консульську присутність у місцях компактного проживання українців в Румунії, було прийнято рішення про відкриття Генерального консульства України в м. Сучаві. У ті часи українсько-румунські політичні відносини були непростими. Румунська сторона періодично офіційно звинувачувала Україну у «невиконанні» базового політичного договору, особливо щодо забезпечення культурно-освітніх прав румунської меншини в Україні, хоча реальна ситуація була протилежною. Ці факти загальновідомі, тому не вважаю за доцільне на них наголошувати. У зв'язку з цим тодішнє керівництво МЗС України поставило перед нами завдання впроваджувати таку ж роботу щодо підтримки українців на території Румунії. Звісно, що новостворене Генеральне консульство України виконувало також усі функції, передбачені вітчизняним Консульським статутом. Передусім це стосувалося надання необхідної підтримки громадянам України, які перебували чи проживали на території Румунії в межах нашого консульського округу, що включав 12 румунських повітів, здебільшого прикордонних з Україною.



*Генеральний консул України в Сучаві Василь Боєчко, 2002
Vasyl Boiechko, Consul General of Ukraine in Suceava, 2002*

Із приємністю згадую співпрацю нашої консульської установи з Товариством «Україна–Світ», яке підтримувало національно-культурний розвиток українців у Румунії, збереження ними національних традицій. На той час голова Товариства, відомий поет Іван Федорович Драч, та відповідальний секретар організації Алла Кендзера неодноразово разом з відомими художніми колективами України брали участь у заходах, які Генеральне консульство влаштовувало на підтримку місцевих українців. У цьому контексті з приємністю згадую також плідну співпрацю з головою Союзу українців Румунії (СУР) Штефаном Ткачуком, головою Сучавської філії СУР Іваном Боднарем та з головою Бухарестської філії Ярославою Колотило, яка також очолювала Жіночу організацію СУР. Цими спогадами я хочу висловити їм щиру за це вдячність.

На цьому напрямі роботи очолюваного мною Генерального консульства велику підтримку надавали нам Чернівецька та Закарпатська області, в яких з розумінням ставилися до важливості цієї спільної справи, адже їм звідти видніше було, як активно співпрацює Румунія з представниками румунської меншини, які проживають на територіях цих областей.

Досить складним періодом функціонування нашої консульської установи в Сучаві виявився час після взаємного запровадження у 2003 році візового режиму між Україною та Румунією. З перших днів утворилися великі

черги з громадян Румунії до прикордонних повітів для отримання віз. Їх оформленням займалися три наших співробітники, включно з генконсулом. Щоденно приймали 200 і більше осіб і стільки ж – на видачу візових документів. Лише через певний період часу «перша хвиля такого напливу», образно кажучи, вгамувалася. Мені приємно згадати співпрацю з тодішніми колегами консулом Віктором Фокшею і віце-консулом Сергієм Попиком, для якого це була перша дипломатична посада. Також щиро радий, що згодом він зробив серйозну дипломатичну кар'єру, був призначений радником з міжнародних питань нинішнього Прем'єр-міністра України.

Під час свого першого перебування на посаді Генерального консула в Сучаві особливу увагу приділяв налагодженню українсько-румунських міжрегіональних зв'язків. Колектив Генконсульства ініціював підписання 8 угод про співробітництво між прикордонними повітами Румунії та областями України. Ми також започаткували обмін офіційними делегаціями на рівні керівників регіонів. Цим українська сторона намагалася переконати румунських партнерів у необхідності налагодження нормальних двосторонніх прикордонних відносин. Однак вони подекуди залишалися «заручниками» тогочасних політичних відносин між двома державами.

Під час мого закордонного службового відрядження в Україні вибухнула Помаранчева революція. Через кілька днів я приєднався до тих дипломатів, які у нашому МЗС підтримали її учасників. Із цього приводу надіслав окремого листа до ініціативної групи та керівникам наших закордонних дипломатичних установ. Один з них зателефонував мені і по-дружньому (думаю, що він щиро це сказав) зауважив, що це «може бути пасткою і що у такий спосіб можуть виявляти невгодних». Я відповів, що таке моє рішення. Наприкінці 2005 року мене відкликали до Києва і в березні 2006 року Борис Іванович Тарасюк, який вже вдруге став Міністром закордонних справ, призначив мене начальником Управління з питань закордонного українства. За це я йому щиро вдячний, адже цей напрям роботи МЗС виявився для мене, як кажуть у народі, «дуже до душі». На цій посаді пропрацював до травня 2010 року, тобто до обрання Януковича черговим Президентом України. Протягом того періоду моїми кураторами поетапно були заступники міністра Микола Іванович Маймескул, Олександр Михайлович Купчишин, Юрій Васильович Костенко та Руслан Михайлович Демченко. Кожен з них мав своє бачення специфіки розвитку співпраці України із закордонними українцями. Інколи було непросто переконувати їх щодо деяких особливих підходів і нюансів роботи за цим напрямом, але завжди вдавалося знаходити порозуміння й рухатися вперед. У дипломатії дуже важливо вміло поєднати експертний рівень роботи з політичним. За це я їм щиро вдячний.

Цей період моєї служби на дипломатичній ниві виявився найцікавішим, найбільш насиченим різними подіями, а головне, що я познайомився і співпрацював з видатними закордонними українцями, зокрема з президентом Світового конгресу українців (СКУ) Аскольдом Лозинським (США), генеральними секретарями СКУ Віктором Педенком (Канада, нині на жаль, покійним) та Штефаном Романівим (Австралія), пізніше черговим нинішнім президентом СКУ Євгеном Чолієм (Канада) та з головою Європейського конгресу українців Ярославом Хортяні, а також з багатьма керівниками українських громадських організацій з понад 50 країн світу. Добрим словом хотів би згадати співпрацю з головою Української всесвітньої координаційної ради, відомим українським поетом і державним діячем Дмитром Павличком. Невтомний Дмитро Васильович двічі на тиждень приходив до Міністерства закордонних справ з новими ідеями щодо розвитку взаємодії із закордонними українцями. Чимало було реалізовано спільно.

Особливо хотів би підкреслити, що переведення тоді співпраці нашої країни із закордонними українцями на рівень державної політики стало можливим завдяки особистому ставленню до цього питання тодішнього Президента України Віктора Ющенка. Його заслуга полягає в тому, що саме за роки його президентства, у 2006 році, напередодні проведення у Києві IV Всесвітнього форуму українців, було затверджено Національну концепцію та Державну програму співпраці із закордонними українцями. Ці документи передбачали, що МЗС як координатор співпраці із закордонними українцями, разом з іншими органами центральної виконавчої влади, місцевими органами та Українською всесвітньою координаційною радою, Світовим конгресом українців, Європейським конгресом українців та Товариством «Україна–Світ» мали реалізовувати спільні проекти і конкретні заходи на підтримку національно-культурного розвитку та збереження самобутніх традицій світового українства. Ця державна програма була розрахована на 5 років і на її реалізацію було передбачено виділити близько 80 млн грн. З цією метою відповідним міністерствам і відомствам затверджувалися щорічні бюджетні програми, в яких було передбачено кошти на конкретні заходи співпраці із світовим українством. Основну увагу приділяли виконанню заходів, пов'язаних з 75-ми роковинами Голодомору в Україні (1932–1933), задоволенню культурних, мовних та освітніх потреб закордонних українців, придбанню тематичної україномовної літератури, національних костюмів для фольклорних колективів, музичних інструментів, комп'ютерної техніки для українських громадських організацій в різних країнах, спорудженню за кордоном пам'ятників видатним українським діячам, проведенню тематичних міжнародних конференцій.

У 2006 році розпочала свою діяльність Національна комісія з питань закордонних українців, яка приймала рішення щодо надання їм відповідного статусу, який передбачав низку пільг під час їх перебування в Україні, зокрема щодо безкоштовного навчання у вищих навчальних закладах. Активно працювала Міжнародна українська школа дистанційного навчання для дітей сучасних українських трудових мігрантів. У цей період було проведено два Міжнародних економічних форуми закордонних українців. Було також створено Міжвідомчу координаційну раду, яка на своїх засіданнях затверджувала масштабні проекти співпраці України зі світовим українством. Це лише невеликий перелік тих основних проектів і заходів, які тоді реалізовувалися на підтримку закордонного українства. Застосування дипломатичних навичок виявилось вкрай необхідним для досягнення позитивних результатів нашої співпраці із закордонними українцями. На експертному рівні нам вдавалося працювати саме «на позитив» на цьому важливому напрямі зовнішньої політики України.

Найбільш пам'ятним заходом для мене залишається IV Всесвітній форум українців. Співробітники мого Управління доклали чимало зусиль для його організації та проведення. Передусім хотів би висловити щирі слова вдячності за суттєву допомогу під час підготовки і проведення Форуму Надзвичайному і Повноважному Послу Ігорю Мефодійовичу Турянському, моєму заступникові в Управлінні Ярославу Барану, а також нашим молодим співробітникам Марині Марцинюк, Галині Юсип'юк, Марині Панченко та Олександрю Юркіну. Їхню сумлінну роботу було відповідно відзначено керівництвом МЗС України. За підсумками успішного проведення Форуму Указом Президента України мені було присвоєно дипломатичний ранг Надзвичайного і Повноважного Посланника 1-го класу.

Згадується ще одна приємна річ, коли за вагомих особистий внесок у забезпечення розвитку зв'язків України із закордонними українцями Прем'єр-міністр Юлія Володимирівна Тимошенко у 2009 році відзначила мене офіційною подякою. Проте ситуація з цією відзнакою виявилася



Пам'ятник-погруддя Ольги Кобилянської в м. Гура Гуморулуй Сучавського повіту, відкритий у 2003 р.

Bust-monument of Olha Kobylanska in the city of Gura Humorului of Suceava county. Unveiled in 2003

курйозною. Секретаріат Кабінету Міністрів України запропонував відзначити мою працю на посаді Начальника управління з питань закордонних українців Почесною грамотою Кабінету Міністрів, але у зв'язку з економічною кризою в Україні досить складною була фінансова ситуація і в МЗС, а нагородження зазначеною Грамотою, згідно з відповідним положенням, супроводжувалося грошовою винагородою. Тому керівництво МЗС прийняло рішення рекомендувати відзначити мене лише Подякою прем'єр-міністра України. Ситуація в Україні була тоді надзвичайно непростю, ускладнювалася вона, насамперед, політичним протистоянням між Президентом України В.А. Ющенком та Прем'єр-міністром Ю.В. Тимошенко. За таких умов співпрацювати з Секретаріатом Кабінету Міністрів та з Адміністрацією Президента України також було непростю.

У зв'язку з цим дозволю собі висловити думку, що якби тодішні «вожді» Помаранчевої революції не спричинили між собою політичний конфлікт, то ми мали б сьогодні зовсім іншу Україну. Тоді Росія не була готова до різких, тим більше військових дій проти нашої держави. Для мене залишається відкритим питання: чому західні країни діяли досить нерішуче щодо підтримки Української держави, занадто зважаючи на «політичний безлад» у середовищі «помаранчевого її керівництва». Тому й маємо те, що є. Мабуть, такою є, на превеликий жаль, історична доля нинішньої Української держави.

2010 рік. Черговим Президентом України стає Віктор Янукович, який досить негативно ставився до закордонних українців, які під час Помаранчевої революції підтримували В.А. Ющенка. Згортаються відповідні бюджетні програми, Управління МЗС з питань закордонних українців ліквідується, його співробітників працевлаштовують в інших структурних підрозділах міністерства. Мене формально переводять на посаду посла з особливих доручень, а фактично – без конкретних завдань. Було сумно, не кажучи вже про певну невизначеність. У зв'язку з такою ситуацією попросився на зустріч з депутатом Верховної Ради України Б.І. Тарасюком, який мені сказав: «Потрібно служити Україні». На душі стало легше, але що буде далі, які перспективи? Це питання для мене залишалося тоді відкритим.

Наприкінці травня 2010 року мені зателефонували з Адміністрації Президента України і запросили на співбесіду у зв'язку з відповідним листом нового Міністра закордонних справ Костянтина Грищенка, який запропонував призначити мене вдруге Генеральним консулом України в Сучаві. У зв'язку з цим пригадується сказане мені тоді одним з керівників нашого МЗС: «Василію, будь щасливим, що з тобою так вчинили, могло б бути й гірше». І я подумав: справді, могло б бути і гірше. Прослужив би послом з особливих доручень без жодних доручень до пенсії, але це був би не найгірший варіант.

Другу каденцію як Генеральний консул України в Сучаві я розпочав у вересні 2010 року. Проте настрої і налаштованість на роботу не були на підйомі. І тут пригадалася порада Б.І. Тарасюка: «Потрібно служити Україні». Специфіка консульської роботи полягає у захисті прав громадян України, які проживають або тимчасово перебувають на території країни твого призначення. Тому цьому напряму роботи надавав особливого значення. Звісно, що Генеральне консульство України в Сучаві і я як його керівник виконували усі функції, передбачені вітчизняним Консульським статутом. Нам удалося збільшити консульські збори, на що керівництво нашого МЗС звертало особливу увагу, оскільки скасування Україною в односторонньому порядку ще в 2007 році візового режиму для громадян Румунії як країни – члена Європейського Союзу призвело до відчутного зменшення консульських надходжень.

Серйозною віддушиною була співпраця з місцевою українською громадою. Ми налагодили тісну взаємодію з керівниками місцевих осередків Союзу українців Румунії в повітах, які відносилися до консульського округу нашої установи.

Протягом двох каденцій перебування на посаді Генерального консула України в Сучаві докладав особливих зусиль для відновлення діяльності українського ліцею в цьому місті, про який я згадував вище. Однак це не завершилося успіхом. І тепер однозначно можу сказати, що головна проблема полягала в позиції державного керівництва України, яке, з невідомих мені причин, не виявляло належної активності у спонуканні румунської сторони до позитивного вирішення цього питання. Тому часто задумувався тоді і думаю про це сьогодні, чому ми, українці, не такі національно єдині, як угорці чи румуни? Чому часто говоримо «шануймося» і не вміємо, а може, не хочемо шануватися як нація? Чому говоримо: «українського цвіту по всьому світу», а де наше потужне світове єднання? Гадаю, що над цим має серйозно замислитися наше молоде покоління, яке народилося вже у незалежній Україні.

Революція гідності також, як і Помаранчева, застала мене в Сучаві. Нахабна анексія нашого Криму Росією, інспірована нею війна проти України на Донбасі спричинили складну фінансово-економічну ситуацію в нашій державі. У зв'язку з цим керівництвом МЗС України було прийняте рішення про згортання діяльності деяких консульських установ України за кордоном, зокрема тих, які мали низькі показники консульських надходжень. До їх переліку було віднесено і Генеральне консульство України в Сучаві. Мене поставили перед фактом про завершення місії нашої консульської установи і моєї, як її керівника, з 15 листопада 2014 року. І тоді, і навіть сьогодні мене не полишають думки про те, що румуни відкрили ще одну, третю свою консульську установу на Закарпатті, саме у місцях



*З Іваном Драчем на святкуванні Шевченківських днів у с. Негостина Сучавського повіту, 2012
With Ivan Drach at the celebration of Shevchenko's Days in Negostina village of Suceava county, 2012*

компактного проживання представників румунської меншини. Навіть після запровадження для громадян України країнами-членами Європейського Союзу т.зв. «безвізу» Румунія не набагато скоротила штат у своїх консульських установах. Очевидно, що в них також суттєво зменшилися показники консульських надходжень.

Майже 14-річна робота у посольській і консульських місіях у Румунії дає мені підстави зробити простий висновок, що ця держава має чітку цілеспрямовану зовнішню політику щодо підтримки румунських меншин за кордоном, яка не залежить від зміни політичної влади в країні. А у нашій Україні ми маємо те, що є. І, як завжди, всім нам залишається лише сподіватися на краще.

Після повернення із закордонного відрядження певний час я попрацював знову на посаді посла з особливих доручень і з досягненням пенсійного віку за власним бажанням у січні 2016 року завершив свою роботу на дипломатичній службі, будучи переконаним, що молоді українські дипломати повинні мати «простір» для кар'єрного і професійного зростання.

Загалом же моя дипломатична доля склалася досить вдало і я безмежно вдячний їй за можливість випробувати себе і на такій надзвичайно почесній і вельми цікавій ниві, якою є дипломатія.

FROM SCIENTIFIC WORK TO PRACTICAL DIPLOMACY

Abstract. Ukrainian-Romanian relations have in fact become the main subject of my professional life. I started as a historian during the Soviet Union times and later as a diplomat of Independent Ukraine from December of 1992. For almost 14 years out of 24 of my diplomatic service I worked first as political adviser at the Embassy of Ukraine in Romania (1994–1999), and then twice as Consul General of Ukraine in Romanian city of Suceava in 2001–2005 and in 2010–2014. I had the honour to open the Ukrainian consular office in Romania in 2001, which was unfortunately closed in 2014! It was a combination of pleasant moments with sad feelings.

Due to a certain aggravation of relations between Ukraine and Romania in the middle of 1994, in particular the Transnistrian crisis, I was urgently appointed as a Counsellor at our Embassy in Bucharest. Thus, after a year and a half of joining the staff of the Ministry of Foreign Affairs, in July 1994 I left for a long-term diplomatic appointment to Romania. After the end of this assignment in November 1999, I was appointed as a deputy Head of the Secretariat of the new Minister for Foreign Affairs Borys I. Tarasiuk.

In December 2001 I was appointed as the first Consul General of Ukraine in Suceava city. At that time, the Ukrainian-Romanian political relations were rather complicated. Occasionally, the Romanian side officially accused Ukraine of “non-fulfilment” of the basic bilateral political agreement, especially with regard to ensuring the cultural and educational rights of the Romanian minority in Ukraine, although the real situation was completely different. The first Consulate General of Ukraine in Romania which I had the honour to open, performed all the functions stipulated by our national Consular Statute. Our first concern was the provision of necessary support to citizens of Ukraine who visited Romania or lived in this country.

My first Consular mission to Romania ended in 2005 and from September 2010 to November of 2014 I again represented Ukraine in Suceava. However, this time my working mood was not so uplifted. Then I remembered an advice of B. I. Tarasiuk, then already the deputy at our Verkhovna Rada, who said to me, “You have to serve Ukraine”. The distinctive thing about consular work is that its main aim is to protect the rights of Ukrainian citizens living or temporarily staying in the territory of a country of one’s appointment. Therefore, I paid special attention to this working direction.

After returning from Romania, I worked for some time again as the Ambassador at large and reaching the retirement age in January 2016 I discontinued my diplomatic service by my own will, as I believed that young Ukrainian diplomats should have “space” for their career and professional growth.

Keywords: Embassy of Ukraine in Romania, Consulate General of Ukraine in the Romanian city of Suceava, reminiscences, biography, diplomatic service of Ukraine